

Leibniz

Úvod

Leibnizova metafyzika je racionalistická – vznikla z prosté přeměny formální logiky do metafyziky tím, že bylo přehlíženo kritérium empiricky smysluplného. Ale to neznamená, že lze jeho systém popsat jako čistě logický. Logika má být L. nejspokojivějším nástrojem k zachycení a výpovědi o důležitých pravdách, nejen o pravdách matematiky a přírodních věd, ale také o pravdách umění a filozofie, etiky a náboženství. Dokonce si myslel, že estetický kalkul (počet) zkonstruovaný na stejných principech jako jako logický kalkul, by mohl pomoci umělci v jeho tvorbě a filozofům při při, kdy by mohl jeden z nich říci: Tak to spočítejme! Pravdy své vlastní filozofie považoval za nejvýše důležité a dostatečné k jejich začlenění do univerzál. jazyka.

L. se považoval za člověka zabývajícího se konstruováním systému, kt. uspokojí intelekt i představivost.

K popisu svých metafyzických teorií užívá „hypotéz“, které považuje za stejné jako hypotézy přírodních věd. Chce tyto hypotézy dokázat. Nediktuje je jako předem jasné a dané. Každá část *Monadologie* je důsledně propojená s ostatními. Dnes pokud chceme odmítnout jeho metaf. systém, musíme to udělat tak, že odmítneme jeho způsob uvažování jako nemyslitelný/nemožný, ne, že budeme říkat, že udělal někde chybu ve svém systému!!

Leibnizův metaf.systém má odpovídat nejen fyzikálnímu univerzu, ale i skutečností (facts) etiky a náboženství.

Monadologie

Je jakýmsi popularizačním výkladem jeho metaf.systému a díla.

-Spinoza mluví o Jedné Substanci, L. považuje za základní stavební kameny univerza a prostoru *substance* (pl.!) – jsou sice jednoduché a nedělitelné, ale je jich více než 1

Monáda – není nic jiného než jednoduchá substance, která vstupuje do složenin. *Jednoduchá* znamená *jedna, bez částí*. Leibniz dává jméno *monáda* svým opravdovým atomům přírody čili elementům věcí.

- monády jsou jediná skutečná jsoucna ve světě

- svět je složen z monád, čili z jednoduchých substancí, nedělitelných, bez částí

- jejich jednoduchost ale nevylučuje diverzifikaci a změnu (Bayle namítá proti jednoduchosti, jak to, že mohou monády - duše operovat různě, pokud jsou jednoduch., měly by se přece chovat uniformně – L: chovají se uniformně tj. poslouchají stále tytéž zákony a řád, nikoli, že by se chovaly pořád stejně, ať se děje, co se děje)

- nazývá je substancemi v tradičním filos. pojetí, neboť mohou mít kvality, ale samy kvalitami být nemohou. → jejich jména se musí vždy vyskytovat jako podmět (subjekt), nikdy ne jako predikát vět.

- protože monády nemají žádné části, nezabírají také žádný prostor, tudíž nemají velikost, tvar nebo dělitelnost

- jestliže *zničit nebo udělat věc* znamená v běž.slova smyslu oddělení jejích částí od sebe / složení částí a jejich uspořádání, pak protože monády žádné části nemají, nelze je ani zničit ani vytvořit, ale mohou vzejít do bytí pouze *kreací*, stvořením. Přestávají existovat pouze *anihilací*.

- z toho také plyne, že monády nemohou působit změny jedna v druhé: není nic, co by jedna ne-prostorová entita mohla udělat druhé.

- nicméně musí mít **kvalitu** a každá se liší od všech ostatních: kvality musí mít, jinak by nebyly ani věci, a protože ve světě existuje rozmanitost, musí se jedna od druhé lišit kvalitami

- rozdily, kt. vytvářejí rozmanitost, musí být v těchto jednoduchých substancích samých, protože rozdíl nemůže být vytvořen skládáním přesně podobných věcí dohromady

- každá monáda se neustále mění, a protože změna nemůže pocházet z nějakého vnějšího zdroje, musí pocházet z vnitřního principu každé monády
- změna zahrnuje mnohočetnost (rozmanitost), neboť slova 'změna' používáme pouze pro takový stav věcí, v němž je jeden element odlišný a druhý zůstává stejný. Nahrazení jednoho stavu druhým, který je naprosto odlišný se správně nenazývá *změna*, ale *sukcese* (*posloupnost, sled, následnost*)
- tato **mnohočetnost** je v monádě, čili jednoduché jednotce, takže se nemůže jednat o mnohočetnost částí
- L. tuto mnohoč. nazývá *percepce* a a percepce v našem slova smyslu je jedním případem mnohem obecnějšího stavu, který měl na mysli L.
- L. říká, že v myšlení máme zkušenost mnohočetnosti uvnitř jednoduché substance, čili smíme analyzovat myšlení subjektu jako myšlení na objekt a objekt sám může být analyzován do částí, přestože ne-rozprostraněnných
- přemýšlím-li o sladce vonící červené růži, rozlišuji mezi rozmanitými kvalitami této růže, ale jistě o nich neuvažuji jako o jsoucích těsně u sebe v prostoru.
- princip, podle něhož každá monáda rozvíjí sérii svých změn, nazývá L. „appetition“
- to je více či méně nevědomé směřování a zaměření do budoucnosti, variující od dokonale vědomého účelu lids. bytosti až k pohybu kamenů vlivem gravitace.
- percepce nelze popsat nebo vysvětlit mechanickými pojmy
- L. si představuje vnímající/chápající organismus natolik zvětšený, že bychom se v něm mohli procházet jako v mlýnu a sledovat jednotlivé části působící jedna na druhou.
- mohli bychom doopravdy vidět vzruchy tohoto obrovského mozku následované pohyby v optickém nervu, ale nikdy bychom neviděli vnímání
- *percepce* je tudíž spíše něco jako činnost duše
- kdybychom uvažovali jen o percepce, všechny monády by se daly nazvat dušemi, ale existují ještě další rozlišení, které je třeba učinit, abychom mohli svázat jméno duše s těmi monádami, které mají zřetelné vnímání doprovázené pamětí
- percepce mají všechny monády, ale v některých je jasnější než v jiných
- monády, u nichž nelze užít název duše se nazývají *holé* monády (bare ms) a jejich percepce je prý nejasná a zmatená – můžeme si představit jejich stav tím, že si vzpomeneme, jaké to je být v hlubokém, bezesném spánku nebo v mdlobách
- odlišujeme se od těchto *holých* monád tím, že se zpamatováváme z mdlob a procítáme z hlubokého, bezesného spánku
- ale i v tom stavu nebyla monáda bez vnímání a opravdu to tak nemohlo být – jestliže totiž existuje, musí být nějak afektována a tato afekce je její percepce (Leibniz v tomto kontextu užívá slovo „afekce“ – jestliže z toho vyplývá účinek jedné monády na druhou, nemůže být použito, ale L. později ukazuje, jak je možné mluvit o tom, jako by monády byly afektovány)
- nevědomí je tudíž jen a jen zřejmé, naše vzbouzející se percepce musela přece povstat z tzv. nevědomého stavu – **percepce může pocházet (vyvstat) pouze z jiné percepce** Máme zkušenost zmatené a nezřetelné percepce když máme závrať nebo jsme omráčení
- potom máme nesmírnou rozmanitost malých percepce, v nichž není nic jasného, zřetelného
- jak lidé, tak zvířata mají paměť a tvoří asociace mezi přítomnými a minulými percepce
- to vede zvířata a lidi ve většině jejich činností k vytváření očekávání a podle toho k regulování jejich činností, ale jen lidé samotní mohou měnit/seřizovat své chování z racionálních důvodů
- od pouhých zvířat nás odlišuje znalost nutných a věčných pravd, která nám dává Rozum, a vědy poznášeující nás k poznání nás samých a Boha.
- tomuto se v nás říká rozumná duše nebo mysl

Existují 3 druhy stvořených monád – holé (bare), duše, a duchové (spirits)

- jestliže bychom měli něco nazvat **hmotou**, byly by to holé monády, **zvířata** jsou zase duše
- **lidé** jakožto rozumné duše, jsou duchové

- protože se každá monáda mění podle svého vlastního vnitřního principu, každý přítomný stav monády je přirozeně důsledkem jejího předchozího stavu, takže její přítomnost je do velké míry plná její budoucnosti a vše, co se děje jakémukoli stvoření by se dalo vyčíst z popisu kteréhokoli z jeho stavů

Činnost lidského rozumu, schopnost rozumově uvažovat, je založena na dvou principech – principu kontradikce, tj. každé tvrzení obsahující kontradikci je nepravdivé, a jeho opak je pravdivý a princip dostatečného důvodu, tj. žádné tvrzení není pravdivé a žádný stav věcí nemůže existovat, jestliže neexistuje dostatečný důvod, proč je tomu tak a ne jinak.

- tyto důvody lidé obvykle nemohou poznat

- existují pak 2 druhy pravd, z nichž každý se zakládá na jednom z těchto principů

Rozumové pravdy jsou založeny na principu kontradikce, jsou nutné a jejich opak je nemožný

Faktové pravdy jsou založeny na principu dostatečného důvodu, jsou kontingentní a jejich opak je možný

Důvod k nutným pravdám může být nalezen pomocí analýzy, již jsou rozčleněny do jednodušších idejí a pravd, dokud nedojdeme k prvotním pravdám

- toto je postup (procedure) běžný v matematice, když dospíváme analýzou k definicím, axiomům a postulátům

- jednoduché ideje nelze definovat a axiomy a postuláty nemohou být a ani nemusí dokázány.

- jsou totiž identickými propozicemi a jejich opak obsahuje kontradikci.

- když hledáme důvody pro faktové pravdy, analýza by pokračovala až do nekonečných podrobností, částečně kvůli neomezené rozmanitosti věcí, částečně proto, že naše pátrání by zahrnovalo další kontingentní věci, které by naopak zase musely být analyzovány.

- protože musí existovat dostatečný důvod pro každou kontingentní věc a nemůže být nalezen uvnitř řady (série?), musí ležet mimo řadu konkrétních kontingen. věcí, čili – musí se nacházet v nutném bytí (bytosti), čili v **Bohu**

- tudíž nutná substance je zdrojem nesmírné rozmanitosti konkrétních změn v tomto aktuálním univerzu

- protože **Bůh** je dostatečný důvod pro systém konkrétních jsoucen (bytostí?), je jen jeden Bůh

- nic není na této jedinečné substancí nezávislé

- nemůže být žádným způsobem omezena a musí obsahovat tolik reality, kolik je možné

- L. totiž klade rovnítko mezi dokonalostí a „množstvím pozitivní reality“, čímž myslí, že pouze nedokonalá jsoucná nedokáže vyrobit vše to, co mají v moci

- dokonalé jsoucné není žádným způsobem omezené a Jeho moc se manifestuje až do krajnosti

- jediné omezení platné pro jeho stvořitelství (L. odmítá to nazvat omezením) je, že mezi nekonečným množstvím možných světů přítomných myslí Boha se pouze jediný může stát aktuální

- každé univerzum (svět) je možný sám v sobě a lze o něm přemýšlet izolovaně, avšak nejsou *komposibilní* jeden s druhým navzájem

- stvořená jsoucná jsou omezena jejich vlastní přirozeností a v tom se liší od Boha

- příkladem této nedokonalosti je přirozená nehybnost těl (bodies – mrtvol?)

- dokonalosti stvořených jsoucen pocházejí od Boha, ale jejich nedokonalosti z jejich vlastní přirozenosti

Boží mysl je 'územím' věčných pravd.

- když nahlížíme nečasové a věčné pravdy matematiky, netvoříme je, ani nepocházejí z percepce, ale nahlížíme je v myslí Boha

- stejně jako je Bůh zdrojem vší aktuál. existence, tak je i zdrojem veškeré možnosti

- Boží aktuální existence je věčný korelát (zde protějšek?) vší možnosti

- L: Bůh není jen zdrojem existencí, ale také esencí – existující věc je esence nebo idea možné věci, k níž byla aktuální existence přidána

- Bůh se odlišuje od všech ostatních existujících bytostí (jsoucen) v tom, že možnost jeho existence vede nutně k jeho aktuálnosti
- existují některé možnosti, kt. zůstávají možnostmi
- cokoliv, čehož idea neobsahuje sebe-kontradikci je možné, ale tato idea se může nebo nemusí stát aktuální (např. idea tmavovlasého trumpetisty žijícího na ul. té a té)
- idea nekonečně dokonalé bytosti je rovněž možná, protože neobsahuje žádné sebe-popření, avšak v tom, že její bytí je možné, je to také nutně idea existující bytosti, protože nekonečně dokonalá bytost musí být ve všech způsobech neomezena, a nemůže tudíž nemít existenci
- z důvodu prvních principů nemůže být tedy existence Boží nijak zpochybňována a také je patrné, že aktuální existence kontingentních jsoucen vyžaduje existenci nutného jsoucná jako jejich dostatečného důvodu
- boží existence je tak ustavena jak z důvodů *a posteriori*, čili jako vysvětlení pomocí zkušenosti, tak z důvodů *apriori*, čili z prvních principů nezávislých na zkušenosti
- a co víc, věčné pravdy vyžadují věčnou mysl, která je jejich kontemplací bude udržovat v 'existenci'

- věčné pravdy jsou závislé na Božím intelektu, ale ne na jeho vůli, takže nejsou arbitrární
- Bůh vidí, kt. mezi možnostmi by byla nejlepší všemi možnými způsoby, a přivádí ji k bytí

- tyto existenční pravdy, nejsou pak o nic víc arbitrární než pravdy věčné
- jejich principem je vhodnost nebo výběr nejlepších, takže je dostatečný důvod k tomu, že mají být takové a ne jiné, přestože v jejich opaku není sebe-popření
- všechny děti královny Anny umřely při narození, takže přestože není žádná sebe-kontradikce a tudíž žádná inherentní nemožnost ve výroku, že královna Anna byla nystřídána na trůnu svým synem, není to ani pravdivé tvrzení, a tudíž ne ve shodě s vůlí a výběrem Božím

- **Bůh** je původní jednoduchá substance a všechny stvořené monády povstávají skrze kontinuální 'záblesky' Božskosti okamžik za okamžikem
- L mluví o záblescích, aby se vyhnul dvěma extrémům:
 1. 'kreace' by spíše podsouvala příliš velkou nezávislost ze strany konečných monád – lidé totiž uvažují o stvořeném světě, jako by byl vyroben a poté sledoval už sám svou nezávislou cestu
 2. 'emanace' dělá naopak ze stvořeného světa část Božstva a je pak obtížné myslet na jeho nedokonalosti jinak, než že jsou uvnitř božské přirozenosti samotné

- Stvořené věci** jsou omezené svou přirozeností. Kdyby tomu tak nebylo, znamenalo by to prostě, že Bůh stvořil dalšího Boha, což je absurdní (to bych rád věděl, proč)
- omezení se ukazuje na stupni pasivity stvořených jsoucen
- mluví se o nich jako o aktivních potud, pokud jsou jejich percepce jasné a zřetelné, pasivní či nedokonalé pak jsou, pokud mají percepce zmatené, nejasné
- jedna monáda účinkuje na druhou a tím je dokonalejší tehdy, když její stav vysvětluje stav té druhé
- o monádách se pouze *říká*, že účinkují na druhé, ve skutečnosti každá monáda rozvíjí svou sérii změn ze svého vlastního vnitřního principu a ve shodě s rozvojem každé jiné monády
- Bůh při stvoření monád to zařídil tak, že každá monáda má mít tento vztah ke všem ostatním

- existuje nekonečné množství možných světů přítomných v Božím chápání, pouze jeden z nich může být aktuální, skutečný
- musí tedy existovat dostatečný důvod, proč Bůh zvolil tento a dal mu tak přednost před všemi ostatními – a tento důvod spočívá v relativní dokonalosti možných světů.
- tento svět, kt. Bůh vybral, je nejlepší ze všech možných světů
- Boží dobrota jej vede k tomu vybrat jej a jeho moc k tomu, aby jej vyvolal v bytí
- při stvoření světa (vesmíru) Bůh přizpůsobil každou monádu ostatním, takže každá z nich je ustavičným žijícím zrcadlem celého univerza, neboť každá monáda je zrcadlem ze svého vlastního bodu pohledu stejného univerza

- to znamená, že máme tak velkou rozmanitost, jak je možné spolu s největším množstvím řádu, a žádná jiná hypotéza tak vhodně nevyzdvihuje velikost a dobrotu Boha

- z předchozího se může zdát, že věci nemohou být jinak, než jsou, a protože stav každé monády představuje stav všech ostatních, pak se neděje nic, čehož účinek by nebyl pocíťován v celém vesmíru
- kdybychom dokonale věděli, co se děje v jedné jeho části, mohli bychom přecházet, co se děje ve všech ostatních, avšak stvořená jsoucna mohou číst poze to, co je zřetelně přítomno v jejich duších
- každá duše představuje nejjasněji, co se děje v jejím vlastním těle, a každá část těla představuje to, co se děje ve všech ostatních částech a také to, co se děje v jejím okolí.
- každé tělo je tudíž, říká L., božský stroj čili přírodní automat
- od stroje vyrob. člověkem se liší, neboť je ve všech svých částech organický, zatímco lidský stroj má části, které samy nejsou stroje
- kus mosazi, např., neukazuje, že byl zamýšlen pro kolo, avšak každá část božského stroje je také sama strojem – ukazuje, že byla zamýšlena pro to místo a funkci a pro žádnou jinou.

Hmota je tudíž takové přirozenosti, že se propůjčuje Božím účelům.

- lidé při svých konstrukcích mohou užívat pouze hmotu, ale jedině monády, žijící, hýbající elementy jsou připraveny k tomu, aby je používal Bůh
- hmota tudíž není jen nekonečně dělitelná, ale nekonečně rozdělená, takže v nejmenší částici je svět žijících stvoření (creatures, pl.) jako zahrada plná rostlin nebo rybník ryb
- dokonce i země a vzduch mezi rostlinami a voda mezi rybami obsahují rostliny a ryby, ale tak nepatrné, že je nemůžeme vidět
- tudíž v univerzu není nic sterilního a žádný zmatek, kromě toho, že to tak může vypadat
- ze vzdálenosti se hemžení ryb může jevit jako zmatený pohyb, ale přijdeme-li blíž, můžeme rozeznat jednotlivé ryby

- čili na to, co známe jako živé tělo, musí být pohlíženo jako na kolonii duší, každou se svou dominantní monádou
- toto živé tělo je plné myriád dalších živých jsoucen a tyto budou dušemi ve vztahu k ostatním
- dominantní monádu či duše ovšem nevlastní podřízená jsoucna – žádná duše nemá sadu menších duší, které by tvořili její tělo a k němu výlučně náležely

L. říká: Všechna těla jsou v ustavičném proudění jako řeky a jejich části neustále přicházejí a odcházejí

- monády, přesně řečeno, se neustále oddělují od jedné sbírky a přidávají se k jiné, takže duše mění své tělo neustále, ale pouze po stupních. – nikdy není úplně bez těla, takže neexistují žádní nevtělení duchové (spirits) mimo Boha.
- není žádné absolutní zrození nebo smrt, ale pouze vývoj a zahalování sil

- při zrození se duševní monáda stává členem kolonie duší, a tak vstupuje, jak říká L., do většího divadla

- nyní odráží jasně změny v monádách, s nimiž je těsně spojena (associated)
- během smrti je kolonie rozbita a duševní monáda zahaluje své síly /zavíjí/ na čas, v každém případě
- tento pohled na těla přináší studium rostlin – semeno má své organické tělo uvnitř sebe a čeká na jeho rozvoj
- mnoho semen, jak rostlin tak zvířat, je zrozeno, zmnoženo a zničeno, ale ty, které jsou 'oplozeny' jsou ty 'vybrané ke vstupu do většího divadla' - čili jen několik málo mezi semeny rostlin a zvířat se stává dominantními monádami ve větší kolonii
- nejen lidské duše, ale všechny monády jsou nezničitelné

- nyní L. může lehce vysvětlit vztah jednoty duše a těla, respektive jejich vzájemnou dohodu či souhlas – obé jedná podle svých vlastních zákonů a shodují se na základě/díky předzjednané harmonie, protože jako všechny substance představují jedno a též univerzum

- čili jednota duše a těla lidí je jeden zvláštní případ obecné shody mezi všemi stvořenými monádami
- **duše** jednají podle zákona finálních příčin, skrze přání, konce prostředky

- **těla** jednají podle zákonů *causae efficientes* čili zákonů pohybu
- oblasti těchto dvou příčin jednají ve vzájemné harmonii jedna s druhou, takže můžeme říci, že těla jednají jako by neexistovaly žádné duše a duše jako by nebyly žádná těla, a oba pak jednají jako by ovlivňovala jeden druhého
- **rozumné duše**, myslí nebo duchové se odlišují od všech ostatních stvořených jsoucen
- tento rozdíl nespočívá v nějakém zázračném obdaření/vybavení v okamžiku stvoření, ale ty monády, které byly určeny k dosažení lidského tvaru, obsahují v zárodku důvod, který se jednoho dne v nich objeví
- také se liší v tom, že myslí jsou obrazy samotného Boha, schopné poznání systému univerza a jeho napodobování ve svých vlastních malých stavbách
- proto jako taková mohou lidé být v partnerství s Bohem a zatímco On je Stvořitelem všech jsoucen, pro nás je Knížetem, a dokonce i Otcem
- totalita duchů utváří Boží město, dokonalý stát pod vládou dokonalého monarchy
- Boží město je mravní svět uvnitř přírodního světa a konstituuje slávu Boží, neboť bez ní by duchové nemohli poznat a obdivovat Jeho velkolepost/velikost (*greatness*)
- Jeho moudrost a moc se projevuje všude, avšak Jeho dobrota se projevuje obzvláště ve vztahu k Jeho městu
- tudíž existuje harmonie mezi říší přírody a říší milosti, mezi Bohem – architektem a Bohem – vládcem
- proto věci vedou k milosti cestami přírody: kdyby to vláda duchů vyžadovala, tato planeta by byla zničena a obnovena přirozenými prostředky
- tímto způsobem Bůh – architekt uspokojuje Boha – zákonodárce
- hříchy si nesou svůj trest skrze řád přírody tak jako ušlechtilé skutky svou odměnu, což se ovšem neděje vždycky jenom okamžitě
- každý čin má tudíž svůj dluh (*due*, ?) a všechno pracuje ve prospěch a blaho dobrých, čili těch, kdo plní svou povinnost a důvěřují v prozřetelnost, milující a napodobující Boha hledající potěšení v kontemplaci Jeho dokonalosti
- to vede moudré a ctnostné lidi, aby se pokoušeli přivádět co nejvíce věcí do harmonie s tím, co se zdá být Boží vůlí a zároveň být spokojeni s tím, co skutečně přichází vědouce, že kdyby mohli jen porozumět, viděli by, že to dokonce překonává všechna jejich přání a že to nemůže být lepší

Leibniz formuluje **8 paradoxních závěrů** ze svého systému:

1. Všechna jsoucna na světě jsou stejného druhu a jsou spíše jako myslí než cokoli jiného v naší zkušenosti
2. Tyto jsoucna se liší jedno od druhého stupněm – od duchů, včetně lidských bytostí, přes zvířata a rostliny až k 'neživým' předmětům
3. Nemohou si navzájem nic udělat, ani, doslova řečeno, nemohou jeden druhého znát
4. Nicméně, duchové mohou mít poznání a plnit své účely a
5. Zákony přírody spojující části světa jednu s druhou mohou být formulovány
6. Každá monáda v sobě obsahuje všechno to, čím se má stát a čemu se má podrobit, přesto duchové jsou svobodní
7. Hmota, prostor a čas jsou 'dobře založené jevy' - čili jsou neskutečné, ale nikoli iluzorní
8. Bůh, nekonečná bytost/jsoucnost nutně existuje – je jak hlavním duchem v hierarchii duchů tak i stvořitelem celého systému duchů

Několik problematizujících otázek k charakteru monád a vysvětlení, proč Leibniz popisuje jejich povahu tak, jak popisuje

1. Proč L. říká, že jsou monády jednoduché, nedělitelné?

Spinozova 'substance' je jedna, tudíž ani nemá části, nelze ji dělit atd.

L.: to by znamenalo, že Bůh jakožto čistý duch musí být buď myšlen jako ten, kdo obývá rozprostraněný svět a je v něm činný jako lidský duch ve svém vlastním těle, nebo je zázračně činný duch v cizí materiální substanci rozprostraněného světa

- Spinoza si vybral 1. variantu: univerzum myšlené jako rozprostraněné je doslova tělem Boha

- Descartes si vybral 2.: pohyb je udělený fyzikál. univerzu počátečním zázrakem a účinek myslí na hmotu a hmoty na mysl je neustálý zázrak

Lei. z důvodu vědění o síle odmítá možnost, že by poslední konstituenty světa byly rozprostraněné předměty, jakkoli malé – atom nazývá L. výmyslem filozofů – atom hmoty je pro rozum jako už dál nedělitelný nepředstavitelný

Absurdní pro něj je i představa hmoty jako absolutně inertní, které byl pohyb udělen počátečním zázrakem.

Věc, pokud je možno jí pohyb udělit nebo vnutit, se může hýbat i sama – musí se o ní myslet, že vlastní potencální pohyb – podle L. zákony mechaniky jasně říkají, že ve světě má být pohyb myšlen ne jako absolutně daný inertnímu tělesu, ale spíše jako činnost příslušící tělesům vůbec. – nejlépe lze svět poslušný zákonů mechaniky popsat jako nekonečné množství center aktivity, udržujících si své místo ve světě díky své vlastní přirozenosti, a jestliže to činnosti jiných činných těles dovolují, sledujících svou vlastní přirozenou aktivitu spíše než popis typu: množství inertních těles postrkovaných / tlačенých jinými tělesy, jejichž pohyb jim byl dán počátečním zázrakem a proti jejich vlastní přirozenosti.

Skutečné jednotky světa jsou pak centra aktivity, jednoduché a nerozprostraněné.

Monády nemají žádné části – nemohou tedy ani jedna na druhou působit – monády nemají žádná okna, jimiž by cokoliv mohlo vcházet nebo vycházet. Přesto ve světě existuje rozmanitost a změna.

Monáda neprochází změnou tak, jako 'skutečné' věci – že by jí opouštěly nebo se k ní přidávaly nějaké části.

Monády a změny - např. myslím na Leibnize a slyším vítr ve větvích a uvědomuji si, že je čas k jídlu – ale L. říká, že tyto jiné aspekty jsou detekovány jen tehdy, pokud je hledáme – naše pocity nejsou vedle sebe bok po boku, v jednom šiku – tak je možná mnohočetnost, která může patřit předmětu nerozprostraněnému v prostoru. Tak je možná rozmanitost ve světě složeném z jednoduchých substancí.

Bayle namítal, že nemůže být změna v jednoduché substanci bez částí – ale: kdykoli říkáme o předmětu X, že se mění, míníme tím vlastně skrytě dvě věci – stejnost v určitých ohledech, a rozdíl v jiných – někdy je rozdíl tak úplný, že neříkáme: „Ten pan A se ale změnil, vidíme-li po chvíli na místě pana A pana B (např. jsme nedávali na A chvíli pozor). – pokud by naopak pan B byl zmrazen do jednoho postoje (žádné rozdíly po chvíli) musíme říci, že není vůbec žádný rozdíl nebo změna. – pokud tedy o jednoduché substanci říkáme, že se změnila, musí existovat ohledy, v nichž ano, a jiné, v nichž ne.

Jednoduchá substance nemůže podstoupit změnu přesunutím nebo odejmutím částí, ale pouze ve změně některých aspektů, zatímco jiné zůstávají nezměněné.

- jednoduchá substance, pak, musí mít mnohost aspektů jestliže má podstoupit změnu, a tato mnohost aspektů jí činí spíše podobnou lidské duši než kterékoli jiné věci, kterou známe.

Tuto mnohočetnost v jednoduché substanci nazývá L. **percepce**.

- smyslová percepce je jeden druh tohoto obecnějšího stavu, kt. náleží všem monádám.

- obecně ji lze popsat jako měnění se stavů jedné věci ve shodě s měněním se stavů jiných věcí poblíž ní.

- neměli bychom mluvit o tomto měnění se stavů jedné věci jako o *výsledku* měnění se stavů jiné, neboť 1 monáda nemůže zapříčinit změnu v jiné – v tomto smyslu užíval termínu 'percepce' také Francis Bacon
- jestliže se květina otáčí za sluncem, pak to L. doslova nazývá percepcí, stejně jako schovávání se červíka před deštěm do země.
- lidské vnímání (percepce) se od jiných liší v tom, že je **vědomé** – lidská bytost, pokud je plně rozvinutá, je něco jako kolonie monád, z nichž je mysl dominantní monádou
- jedna percepce je pak složena z nesmírného množství malých percepcí

Vztah Monády – přirozenost Univerza, jehož jsou posledními prvky

- monád je nesmírné množství, a každá se liší od druhých
- musí jich být nekonečný počet, protože pro všechno, co je, musí existovat dostatečný důvod, proč je to tak a ne jinak
- dostatečný důvod pro bytí univerza spočívá v Bohu a nekonečnost Jeho dobroty a moci znemožňuje myšlenku, že by měl snad stvořit svět, který neobsahuje největší množství jsoucna zobrazujících největší množství rozmanitosti v kvalitách kompatibilních se svým sou-bytím se všemi ostatními členy univerza
- zkušenost s věcmi světa říká, že rozmanitost utváří systém a řád a svět skutečně zobrazuje největší množství rozmanitosti, které je slučitelné s řádem (order).
- každá z monád musí být kvalitativně odlišná od ostatních, neboť protože jsou ne-prostorové, nebylo by zhoła myslitelné, že říkat, že existují dvě věci přesně si podobné
- že existují dvě věci naprosto si podobné, můžeme říci tehdy a jen tehdy, jsou-li 2 co do počtu, čili existují-li na různých místech – zatímco monády nemají žádná nějaká 'místa', takže pokud by jejich kvality byly identické, ale vůbec ne jako dvě věci, ale jako jedna věc
- pojmy číselné řady (number series) nemají žádná prostorová místa, ale pouze místa v 'řadě'
- číslo 4 je 'mezi' 3 a 5
- říci tedy, že dvě monády jsou naprosto stejné (alike) ve všech svých kvalitách, ale nicméně jsou dvě, je stejně tak nemožné, jako tvrzení, že existují 2 čísla stejná ve všech ohledech, která jsou nicméně dvě.
- nemohou být dvě čísla 4, jednoduše proto, že jediné místo pro č.4 je mezi 3 a 5
- chybně si myslíme, že můžeme například říci, že jsou možné dva listy na stromě, které mají naprosto stejný tvar, barvu a velikost a liší se navzájem pouze místem
- jestliže vnímaný svět je uspokojujícím zjevem (appearance) skutečného světa, v němž nemůže být žádná duplikace, protože skutečné jednotky nejsou prostorové, potom musí být pro nás chybou myslet si, že byt' ve světě zřetelného prostoru mohou existovat dva naprosto stejné předměty (exactly alike).
- to je onen slavný **princip Identity nerozlišitelných**, podle něhož, existují-li dva předměty kvalitativně identické jeden s druhým, jsou numericky totožné navzájem, čili, je to jeden a tentýž předmět.

- k tomuto tvrzení vede Leibnize několik úvahových řetězců

1. první reflexi na téma možnosti dvou identických věcí uskutečnil Augustin: *Omnia non essent si essent aequalia*. (Pokud by všechno bylo stejné, nebylo by nic.)

Leibniz říká: Vskutku, každá monáda musí být odlišná od ostatních. Neboť v přírodě se nikde nevyskytují dvě bytosti, které by byly dokonale stejné a v nichž by nebylo možno najít vnitřní diferenci nebo přinejmenším rozdíl založený na *intrinsic* (vnitřní) kvalitě.

- na první pohled se může zdát, že tyto dva výroky se pohybují každý v jiné rovině - sv. Augustin argumentuje z hlediska konceptu bytí obecně, zatímco Leibnizův výrok jako by se týkal světa *aktuálního*. V dopisu Clarkovi však Leib. píše: Neexistují žádná dvě nerozlišitelná individua (indiscernible individuals). Jeden gentleman se domníval, že není nic lehčího než najít dva naprosto stejné listy. Marně je hledal. Dvě kapky vody či mléka, prohlédneme-li si je mikroskopem, budou shledány nerozlišitelnými....předpokládat dvě nerozlišitelné věci znamená předpok. stejnou věc pod dvěma jmény.

- tato identita nerozlišitelných není předkládána jako empiricky verifikovatelná hypotéza, přesto se drží názor, že předkládá základy pro očekávání týkající se naší zkušenosti aktuálního světa.
- pokud by onen chytrý gentleman skutečně našel dva listy dostatečně vyhlížející jako stejné, bylo by mu řečeno Leibnizem, aby se na ně podíval pod mikroskopem, kdy by byl jejich rozdíl patrný/vnímatelný (discernible) – i kdyby ani tehdy nevypadaly odlišné, měly by ještě odlišnost místa – např. blíže oknu nebo ohně atd.
- co konstituuje přirozenost monády, je její odraz univerza ze svého vlastního úhlu/místa pohledu, takže nemůže být žádná taková věc, jako pouhá difference místa !!!!
- vztah onoho principu ke zkušenosti je ten, že zkušenost je to, co bychom vždy očekávali na základě principu (on the grounds of). – nové přístroje (tehdy mikroskop) spíše jen odhalují další a větší míru nepodobnosti věcí.
- Leibniz považuje princip Identity nerozlišitelných za něco pravdivějšího než shromažďování naší zkušenosti
- k tomu je třeba přijmout změnu, kontinuitu ve změně, systematickou povahu univerza a moudrost a dobrotu jeho Stvořitele
- změnu a kontinuitu změny chápe L. jako dané – L: Předpokládám, že každé stvořené jsoucno podléhá změně a dále, že tato změna je v každém plynulá, neustálá
- tím chce L. říci, že změna v každé monádě probíhá podle jejího vlastního vnitřního principu
- předtím bylo ukázáno, že změnu v monádě nemůže způsobit jiná monáda, takže to zn., že kontinuita změny je změna podle vnitřního principu měnící se věci

poznámka:

překlad + výpisky proveden po str. 56 knihy